

Е-архів ДонНТУ: підсумки першого року

Гуров С.Г. зав. відділом інформаційних технологій і комп'ютерного забезпечення, Ткаченко Н.О. молодший науковий співробітник НТБ
Донецького національного технічного університету

«Хто володіє інформацією, той володіє світом» мабуть, з таким гаслом буде згоден кожен вчений. Зрозуміло, що своєчасне отримання інформації – основа еволюції наукового суспільства, але з кожним роком воно стає все більш дорожчим та недоступним. Це є однією з головних проблем, яка все ж гальмує стрімкий розвиток науки. Саме тому, організований на початку 21 століття рух відкритого доступу швидко та активно почав розповсюджуватись по всьому світу.

Україна не стала виключенням: організований у 2009 році проект під назвою E-LibUkr «Електронна бібліотека: Створення центрів знань в університетах України» отримав велику підтримку від багатьох вищих навчальних закладів та почав активну роботу зі створення репозитарієв по всій території України [3]. На базі цього з проекту у 2011 році був відкритий перший на території України мультидисциплінарний відкритий електронний архів ELibUkr-OA.

Керівництво Донецького національного технічного університету своєчасно оцінило необхідність та доцільність таких проектів і, тому, у вересні 2009 року наш навчальний заклад приєднався до проекту. За два роки створення репозитарію було зроблено дуже багато кроків: від розробки проекту-положення до відкриття, технічної та адміністративної підтримки архіву.

На початку співробітниками університету, при підтримці учасників проекту E-LibUkr, було розроблено проект-положення про архів, який оговорює усі принципи та політику роботи E-archive DonNTU, завдання архіву, а головне – мету створення університетського репозитарію. Метою архіву ДонНТУ є довгострокове зберігання, накопичення та доступ до

матеріалів наукових досліджень та навчально-методичних документів ДонНТУ і, таким чином, підвищення розвитку науки в Україні [2].

У 2010 році було вирішено, що архів буде функціонувати на базі бібліотеки, яка перейшла до вирішення практичних (технічних) питань, а саме вибору програмного забезпечення, технічної і адміністративної підтримки репозитарію. При виборі ПЗ вивчався досвід багатьох репозитарієв з цього питання, недоліки та переваги найпоширеніших вільних програмних забезпечень (DSpace, Eprint, Fedora). Як з'ясувалось, більше 50% архівів у світі використовують безкоштовне ПЗ з вільним кодом D-Space, що додало своїх переваг D-Space і вибір зупинився на ньому, а саме на версії 1.5.

Наступним питанням було створення найбільш зручної для користувачів структури архіву. Структура репозитарію є ієрархічною, тобто фонд архіву включає в себе фонди факультетів, фонд бібліотеки та фонд наукових праць університету (<http://ea.donntu.edu.ua>). У свою чергу, фонди поділяються на підфонди, в якості яких виступають кафедри кожного факультету. Підфонди поділяються на тематичні колекції, які визначають факультети, відповідно до видів документів, що включаються до архіву. Кожний підрозділ університету має право в будь-який момент додати або видалити зайву гілку в структурі архіву.

Керівництвом та співробітниками університету визначено, що архів буде містити публікації та презентації вчених нашого університету, навчально-методичні матеріали, покажчики, монографії, наукові праці співробітників ДонНТУ, магістерські та бакалаврські роботи.

Користувачі репозитарію поділяються на чотири категорії в залежності від необхідних їм функцій: анонім, зареєстрований користувач, адміністратор архіву та адміністратор фонду/колекції. Всі користувачі, навіть анонім, можуть переглянути структуру та матеріали архіву. На занесення своїх робіт до архіву мають право тільки зареєстровані користувачі.

На сьогоднішній день до складу репозитарію входить більш ніж 700 робіт, серед яких статті та презентації співробітників університету, покажчики та наукові праці вчених ДонНТУ. Ефективність використання архіву показують статистичні дані: за останній місяць було майже 700 переглядів з різних країн світу, серед яких Україна, Росія та Германия.

Items Archived	70
Bitstream Views	3,891
Item Views	12,229
Collection Views	83,125
Community Views	159,753
User Logins	119
Searches Performed	678
Licence Rejections	0
OAI Requests	118

Рис. 1 – Статистика Е-архіву ДонНТУ за липень 2011 р.

Top Country Views

	Views
Germany	2
Russian Federation	2
Ukraine	1

Рис. 2 – Статистика перегляду статті по країнах

Для якісного функціонування архіву окрім багатьох організаційних питань (вибір адміністратора архіву, розробка структури та принципів роботи) після відкриття репозитарію довелося вирішувати і технічні проблеми (вірне посилання на документ, реєстрація в архіві будь-якого користувача, надання вірної статистики). Після консультації зі співробітниками інших навчальних закладів у травні 2011 року було прийнято рішення перейти на версію D-Space 1.7, яка має більше можливостей.

Багато проблем вже вирішено, але головна все ще залишається – скептичне ставлення вчених та науковців до самої ідеї відкритого доступу. Тому співробітники університету виконують велику роботу з пропаганди репозитарію:

- 1) проведення семінарів та консультацій з роз'ясненням можливостей та переваг архіву;

2) політика обов'язкового самоархівування своїх робіт (у травні 2011 року прийнято наказ про обов'язкове самоархівування);

3) призначення відповідальних на кафедрах або факультетах для заповнення матеріалами своєї гілки архіву;

4) ведення постійного обміну досвідом в рамках проекту E-LibUkr з метою поліпшення послуг, що надаються та пошуку спільних рішень.

Для зростання цитованості та включення наших авторів у світові інформаційні ресурси E-archive DonNTU було зареєстровано у директоріях відкритого доступу DOAR (The Directory of Open Access Repositories) та ROAR (Registry of Open Access Repositories), а також у першому українському харвестері - OAI харвестер [1], який забезпечує глобальний пошук.

На майбутнє вже заплановано ряд заходів, завдяки яким ми сподіваємось на усвідомлення нашими вченими важливості такого проекту та на плідну працю з їх боку а, також на підтримку з боку інших вищих навчальних закладів.

Література:

1) Система пошуку у відкритих архівах України [Електронний ресурс]. - Режим доступа: // <http://oai.org.ua>. - Заглавие с экрана;

2) Ткаченко, Н.А. Возможности университетского репозитария для представления научных достижений ученых ДонНТУ в мировом информационном пространстве / Н. А. Ткаченко // Сучасна бібліотека в інноваційному освітньому просторі: матеріали наук.-практ. конф., м. Луганськ, 17 - 18 берез. 2011 р. / ред. кол. : Ж. В. Марфіна, О.В. Бикова, К.О. Шарамет. – Луганськ: Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2011. - С.192 – 197

3) Ярошенко, Т.О «Проект «Електронна бібліотека: центри знань в університетах України» - інновації через співробітництво» / Т.О. Ярошенко.// Бібліотечний Вісник. – 2009. - № 3. – С. 3 – 5

Анотація.

У статті аналізуються результати дворічної роботи по створенню електронного архіву E-архів ДонНТУ, робляться висновки про можливості та переваги університетських репозитаріїв.

***Ключові слова:** репозитарій, E-LibUkr, наукове суспільство, ДонНТУ*

Abstract

The article discusses the results of two years of work on creating an electronic archive of E-archive DonNTU, conclusions about the possibilities and advantages of university repositories.

***Keywords:** E-LibUkr, DonNTU, repository, scientific society*